

alte Häuser in den Ortschaften Beyerhausen und Edinhausen noch Schwellen aus Eibenholz bewahrt haben.

Außer zu Bauzwecken fand das unverwüstliche Ibenholz ehemals noch anderweitige Verwendung, so allgemein zu Flitzbögen und Armbrüsten.

In den gewerbfleißigen Dörfern um Heiligenstadt (Uder, Lutter usw.) bestanden die „Schützen“ (Schiffchen) der Webstühle fast durchgängig aus Taxus.

Von abergläubischer Benutzung der Zweige und Beeren ist mir nichts bekannt geworden, doch wird das glänzende Grün der Iben (so lautet der treubewahrte Name allerwärts auf dem Eichsfeld) gerade wie im angrenzenden Thüringen am Palmsonntag zum Kirchenschmuck verwendet.

Gewiß birgt noch manches abgelegene Gehölz, manche einsame Kalkwand hier nicht erwähnte Gruppen des seltsamen Gewächses. Möchten die Männer der grünen Farbe ihm ihre Gunst und Fürsorge zuwenden, daß noch auf lange Zeit hinaus die Ibenberge ihren Namen mit Recht tragen!

Phänologische Beobachtungen in Thüringen.

1900. (20. Jahr.)

Von

Dr. H. Toepfer,
Realschuldirektor in Sondershausen.

Wie in früheren Jahren wurde beobachtet in

Sondershausen (51° 22' N. B., 10° 52' O. v. Gr.; 200 m H.) von den Herren Realschullehrern Lutze und Döring und Dir. Toepfer.

Groß-Furra (6 km nordwestl. v. Sondershausen, Höhe etwa 250 m) von Herrn Kantor Sterzing.

Halle (51° 26' N. B., 11° 57' O. v. Gr., 91 m H.) von Herrn Rechnungsrat Oertel.

Leutenberg (50° 54' N. B., 11° 28' O. v. Gr., 302 m H.) von Herrn Lehrer Wiefel.

Blankenburg i. Th. (50° 41' N. B., 11° 16' O. v. Gr., 222 m H.) von Herrn Dr. Kersten.

Die in der zweiten Spalte stehenden römischen Ziffern bedeuten: I. Erste Blüte offen, II. Allgemeine Blüte, III. Erste Früchte reif, IV. Erste Blattoberfläche sichtbar, V. Allgemeine Laubverfärbung (für Halle: Beginn des Laubfalls).

		Sonders- hausen	Gr.-Furra	Hallo	Leuton- berg	Blanken- burg
<i>Aesculus hippo- castanum</i> L.	I.	10. 5.	20. 5.	8. 5.	31. 5.	13. 5.
	II.	20. 5.	27. 5.	11. 5.	6. 6.	25. 5.
	III.	—	25. 9.	17. 9.	20. 9.	23. 9.
	IV.	24. 4.	24. 4.	23. 4.	4. 5.	22. 4.
	V.	12. 10.	11. 10.	17. 9.	29. 9.	22. 10.
<i>Berberis vulgaris</i> L.	I.	20. 5.	—	8. 5.	23. 5.	16. 5.
	II.	24. 5.	—	14. 5.	28. 5.	27. 5.
	III.	18. 8.	—	16. 8.	11. 8.	—
	IV.	26. 4.	—	22. 4.	4. 5.	23. 4.
	V.	26. 10.	—	21. 9.	14. 10.	28. 10.
<i>Betula alba</i> L.	I.	29. 4.♂	28. 4.	18. 4.	28. 4.	27. 4.
	II.	4. 5.	3. 5.	23. 4.	1. 5.	4. 5.
	III.	—	27. 9.	—	26. 8.	—
	IV.	28. 4.	25. 4.	22. 4.	24. 4.	21. 4.
	V.	27. 10.	3. 10.	18. 9.	26. 9.	7. 10.
<i>Cornus mas</i> L.	I.	24. 2.	10. 4.	1. 3.	27. 3.	6. 4.
	II.	15. 4.	18. 4.	13. 3.	16. 4.	14. 4.
	III.	—	—	28. 7.	28. 8.	20. 8.
	IV.	—	2. 5.	27. 4.	5. 5.	1. 5.
	V.	—	—	20. 9.	16. 10.	18. 10.
<i>Cornus sanguinea</i> L.	I.	6. 6.	14. 6.	25. 5.	5. 6.	6. 6.
	II.	16. 6.	18. 6.	28. 5.	10. 6.	15. 6.
	III.	—	—	—	16. 9.	11. 9.
	IV.	5. 5.	30. 4.	28. 4.	9. 5.	27. 4.
	V.	27. 10.	—	19. 9.	16. 10.	30. 9.
<i>Corylus avellana</i> L.	I.	24. 2.	—	24. 2.	8. 3.♂	22. 2.
	II.	—	—	26. 2.	24. 3.♀	27. 2.
	III.	—	13. 9.	1. 9.	28. 8.†	22. 8.
	IV.	21. 4.	26. 4.	20. 4.	4. 5.	22. 4.
	V.	29. 10.	25. 9.	20. 9.	29. 9.	15. 10.
<i>Crataegus oxyacan- tha</i> L.	I.	22. 5.	25. 5.	21. 5.	25. 5.	10. 5.
	II.	25. 5.	1. 6.	28. 5.	28. 5.	23. 5.
	III.	—	18. 9.	—	9. 9.	12. 9.
	IV.	24. 4.	22. 4.	19. 4.	24. 4.	15. 4.
	V.	29. 10.	18. 9.	18. 9.	19. 9.	13. 10.
<i>Cydonia vulgaris</i> Persoon	I.	—	—	21. 5.	—	5. 5.
	II.	—	—	24. 5.	—	18. 5.
	III.	—	—	24. 9.	—	21. 10.
	IV.	—	—	30. 4.	—	23. 4.
	V.	—	—	18. 9.	—	27. 10.
<i>Cytisus laburnum</i> L.	I.	1. 6.	—	19. 5.	1. 6.	5. 6.
	II.	8. 6.	—	25. 5.	9. 6.	12. 6.
	III.	—	—	—	27. 9.	—
	IV.	—	—	29. 4.	8. 5.	26. 4.
	V.	28. 10.	—	31. 9.	24. 10.	30. 10.
<i>Fagus silvatica</i> L.	I.	10. 5.	10. 5.	10. 5.	7. 5.	8. 5.
	II.	—	18. 5.	17. 5.	14. 5.	16. 5.
	III.	—	27. 9.	19. 9.	12. 9.	14. 9.
	IV.	30. 4. ¹	1. 5.	23. 4.	4. 5.	25. 4.
	V.	20. 10.	5. 10.	18. 9.	13. 10.	10. 10.

¹ 5. 5. Buchenwald
grün.

		Sonders- hausen	Gr.-Furra	Halle	Leuten- berg	Blanken- burg
<i>Ligustrum vulgare</i> L.	I.	26. 6.	30. 6.	11. 6.	8. 7.	15. 6.
	II.	2. 7.	8. 7.	21. 6.	11. 7.	26. 6.
	III.	8. 9.	—	—	20. 10.	18. 9.
	IV.	29. 4.	21. 4.	1. 5.	26. 4.	17. 4.
	V.	28. 10.	—	17. 9.	26. 10.	24. 10.
<i>Lonicera tartarica</i> L.	I.	11. 5.	—	19. 5.	13. 5.	10. 5.
	II.	22. 5.	—	28. 5.	23. 5.	24. 5.
	III.	11. 7.	—	—	20. 7.	8. 7.
	IV.	6. 4.	—	10. 4.	5. 5.	26. 3.
	V.	25. 10.	—	18. 9.	16. 10.	9. 10.
<i>Prunus avium</i> L.	I.	29. 4.	29. 4.	30. 4.	30. 4.	23. 4.
	II.	5. 5.	5. 5.	2. 5.	4. 5.	30. 4.
	III.	—	22. 7.	22. 6.	5. 7.	23. 6.
	IV.	—	26. 4.	28. 4.	27. 4.	20. 4.
	V.	30. 10.	12. 10.	17. 9.	24. 9.	20. 10.
<i>Prunus cerasus</i> L.	I.	30. 4.	3. 5.	28. 4.	7. 5.	—
	II.	10. 5.	7. 5.	4. 5.	9. 5.	—
	III.	14. 7.	30. 7.	19. 7.	20. 7.	—
	IV.	1. 5.	30. 4.	28. 4.	4. 5.	—
	V.	30. 10.	10. 10.	20. 9.	2. 10.	—
<i>Prunus domestica</i> L.	I.	2. 5.	5. 5.	30. 4.	8. 5.	30. 4.
	II.	7. 5.	15. 5.	3. 5.	13. 5.	7. 5.
	III.	—	22. 9.	12. 9.	9. 9.	7. 9.
	IV.	5. 5.	2. 5.	28. 4.	4. 5.	23. 4.
	V.	30. 10.	14. 10.	21. 9.	8. 10.	23. 10.
<i>Prunus padus</i> L.	I.	4. 5.	—	1. 5.	4. 5.	1. 5.
	II.	7. 5.	—	4. 5.	8. 5.	7. 5.
	III.	—	—	—	14. 6.	15. 7.
	IV.	14. 4.	—	19. 4.	1. 5.	11. 4.
	V.	30. 10.	—	18. 9.	24. 9.	18. 10.
<i>Prunus spinosa</i> L.	I.	27. 4.	30. 4.	30. 4.	29. 4.	24. 4.
	II.	5. 5.	6. 5.	4. 5.	4. 5.	1. 5.
	III.	—	—	28. 7.	6. 9.	25. 8.
	IV.	—	6. 5.	20. 4.	7. 5.	2. 5.
	V.	30. 10.	—	21. 9.	23. 9.	21. 10.
<i>Pirus communis</i> L.	I.	3. 5.	6. 5.	30. 4.	16. 5.	29. 4.
	II.	7. 5.	15. 5.	4. 5.	20. 5.	6. 5.
	III.	—	—	28. 7.	26. 9.	27. 7.
	IV.	—	30. 4.	20. 4.	7. 5.	22. 4.
	V.	30. 10.	—	21. 9.	15. 10.	20. 10.
<i>Pirus malus</i> L.	I.	7. 5.	9. 5.	29. 4.	23. 5.	2. 5.
	II.	14. 5.	18. 5.	4. 5.	26. 5.	17. 5.
	III.	—	—	30. 8.	26. 9.	5. 8.
	IV.	26. 4.	28. 4.	23. 4.	9. 5.	19. 4.
	V.	30. 10.	—	18. 9.	14. 10.	22. 10.
<i>Quercus pedunculata</i> Ehrh.	I.	20. 5.	12. 5.	11. 5.	25. 5.	11. 5.
	II.	25. 5.	20. 5.	14. 5.	28. 5.	20. 5.
	III.	—	1. 10.	17. 9.	4. 10.	20. 9.
	IV.	—	6. 5.	4. 5.	19. 5.	4. 5.
	V.	24. 10.	—	17. 10.	25. 10.	23. 10.

		Sonders- hausen	Gr.-Furra	Halle	Louten- borg	Blanken- burg
<i>Ribes grossularia</i> L.	I.	23. 4.	20. 4.	21. 4.	24. 4.	18. 4.
	II.	4. 5.	26. 4.	23. 4.	1. 5.	24. 4.
	III.	15. 7.	20. 7.	14. 7.	12. 7.	17. 7.
	IV.	7. 4.	7. 4.	7. 4.	18. 4.	9. 3.
	V.	15. 10.	—	18. 9.	19. 9.	25. 10.
<i>Ribes rubrum</i> L.	I.	27. 4.	25. 4.	18. 4.	27. 4.	22. 4.
	II.	4. 5.	30. 4.	22. 4.	1. 5.	28. 4.
	III.	11. 7.	22. 7.	15. 7.	6. 7.	30. 6.
	IV.	23. 4.	20. 4.	8. 4.	20. 4.	14. 4.
	V.	15. 10.	—	18. 9.	19. 9.	20. 10.
<i>Ribes aureum</i> L.	I.	27. 4.	—	26. 4.	—	23. 4.
	II.	4. 5.	—	29. 4.	—	3. 5.
	III.	—	—	—	—	20. 7.
	IV.	—	—	16. 4.	—	31. 3.
	V.	15. 10.	—	21. 9.	—	16. 10.
<i>Robinia pseudacacia</i> L.	I.	5. 6.	—	3. 6.	27. 6.	7. 6.
	II.	12. 6.	—	6. 6.	9. 7.	18. 6.
	III.	—	—	—	22. 10.	—
	IV.	—	—	8. 5.	7. 6.	6. 5.
	V.	—	—	17. 9.	22. 10.	19. 10.
<i>Sambucus nigra</i> L.	I.	7. 6.	10. 6.	2. 6.	11. 6.	4. 6.
	II.	15. 6.	20. 6.	8. 6.	15. 6.	17. 6.
	III.	8. 9.	29. 9.	24. 9.	10. 9.	31. 8.
	IV.	14. 4.	12. 4.	1. 4.	3. 5.	11. 3.
	V.	—	—	18. 9.	15. 10.	30. 10.
<i>Sorbus aucuparia</i> L.	I.	13. 5.	19. 5.	19. 5.	1. 6.	18. 5.
	II.	6. 6.	28. 5.	25. 5.	6. 6.	28. 5.
	III.	18. 7.	—	17. 9.	26. 8.	17. 8.
	IV.	30. 9.	26. 4.	26. 4.	7. 5.	23. 4.
	V.	—	—	21. 9.	25. 9.	12. 10.
<i>Syringa vulgaris</i> L.	I.	11. 5.	20. 5.	11. 5.	23. 5.	11. 5.
	II.	28. 5.	5. 6.	17. 5.	28. 5.	23. 5.
	III.	—	—	—	26. 9.	—
	IV.	23. 4.	20. 4.	7. 4.	3. 5.	16. 4.
	V.	30. 10.	—	24. 9.	23. 10.	16. 10.
<i>Tilia grandifolia</i> Ehrh.	I.	24. 6.	27. 6.	22. 6.	30. 6.	24. 6.
	II.	2. 7.	8. 7.	25. 6.	6. 7.	5. 7.
	III.	—	—	—	7. 9.	13. 9.
	IV.	1. 5.	2. 5.	28. 4.	5. 5.	26. 4.
	V.	31. 10.	—	18. 9.	21. 10.	22. 10.
<i>Tilia parvifolia</i> Ehrh.	I.	8. 7.	3. 7.	2. 7.	3. 7.	7. 7.
	II.	11. 7.	10. 7.	10. 7.	8. 7.	15. 7.
	III.	7. 5.	—	—	7. 9.	21. 9.
	IV.	—	9. 5.	30. 4.	8. 5.	4. 5.
	V.	31. 10.	—	21. 9.	24. 10.	27. 10.
<i>Vitis vinifera</i> L.	I.	27. 6.	29. 6.	25. 6.	6. 7.	20. 6.
	II.	4. 7.	10. 7.	29. 6.	10. 7.	2. 7.
	III.	3. 5.	30. 9.	19. 9.	3. 10.	15. 9.
	IV.	—	4. 5.	8. 5.	19. 5.	7. 5.
	V.	31. 10.	—	1. 10.	24. 10.	21. 10.

		Sonders- hausen	Gr.-Furra	Halle	Leuten- berg	Blanken- burg
<i>Atropa belladonna</i> L.	I.	—	12. 6.	—	28. 6.	—
	II.	—	20. 6.	—	5. 7.	—
	III.	—	—	—	20. 7.	—
<i>Anemone nemorosa</i> L.	I.	14. 4.	10. 4.	12. 4.	27. 3.	28. 3.
	II.	20. 4.	18. 4.	19. 4.	5. 4.	10. 4.
	III.	—	—	10. 7.	20. 6.	—
<i>Chrysanthemum</i> <i>leucanthemum</i> L.	I.	5. 6.	28. 5.	2. 6.	28. 5.	28. 5.
	II.	10. 6.	4. 6.	5. 6.	9. 6.	8. 6.
	III.	—	—	6. 8.	18. 7.	—
<i>Convallaria majalis</i> L.	I.	10. 5.	11. 5.	6. 5.	22. 5.	6. 5.
	II.	23. 5.	27. 5.	8. 5.	26. 5.	22. 5.
	III.	—	—	—	—	—
<i>Hepatica triloba</i> Chaix.	I.	10. 3.	1. 4.	12. 3.	16. 3.	24. 2.
	II.	30. 3.	10. 4.	21. 3.	28. 3.	10. 3.
	III.	—	—	—	27. 6.	—
<i>Lilium candidum</i> L.	I.	6. 7.	5. 7.	2. 7.	11. 7.	5. 7.
	II.	18. 7.	13. 7.	5. 7.	19. 7.	13. 7.
	III.	—	—	—	—	—
<i>Narcissus poeticus</i> L.	I.	—	12. 5.	6. 5.	12. 5.	14. 5.
	II.	19. 5.	18. 5.	8. 5.	20. 5.	21. 5.
	III.	—	—	—	—	—
<i>Primula officinalis</i> Jacq.	I.	13. 4.	20. 4.	1. 4.	24. 4.	1. 4.
	II.	30. 4.	2. 5.	10. 4.	5. 5.	15. 4.
	III.	—	—	5. 7.	24. 6.	—
<i>Secale cereale</i> L.	I.	6. 6.	8. 6.	1. 6.	6. 6.	2. 6.
	II.	12. 6.	14. 6.	6. 6.	14. 6.	8. 6.
	III.	24. 7.	25. 7.	21. 7.	28. 7.	20. 7.
<i>Salvia officinalis</i> L.	I.	11. 6.	12. 6.	—	3. 6.	—
	II.	19. 6.	22. 6.	—	15. 6.	—
	III.	—	—	—	20. 7.	—
<i>Salvia pratensis</i> L.	I.	1. 6.	28. 5.	26. 5.	28. 5.	8. 5.
	II.	9. 6.	8. 6.	2. 6.	9. 6.	25. 5.
	III.	—	—	26. 7.	14. 7.	—